

نقش غیرت در سلامت فرد و اجتماع

سید حسین اسحاقی*

چکیده:

لباس، نشانگر حالات روحی، ایمانی و شخصیت افراد است، زنان پوشیده در گوهر عفاف، درونی پاک و اعتقادی قوی دارند و حیا و حجاب را تدبیری برای صیانت از خویش و سلامت جامعه اسلامی می‌دانند. در مقابل، زنانی که از اعتقادی راسخ و بازدارنده بی‌بهره‌اند، پوششهای نامناسب برمی‌گزینند و جامعه را به سوی انحراف می‌کشانند و ارزشهای وجودی خویش را پاس نمی‌دارند. آموزه‌های دینی، غیرت شخصی را وسیله‌ای برای صیانت از خانواده و غیرت اجتماعی را سازوکاری برای سلامت اجتماع، برمی‌شمارد. این نویسنده در این نوشتار، با انتقاد از وضع موجود (که آن را متناسب با جامعه اسلامی نمی‌داند) در تلاش است با معرفی آموزه‌ها و توصیه‌های قرآنی و روایی، توجه بیشتر مسئولان و دلسوزان نظام را به این مهم معطوف دارد و نقش از یاد رفته بعضی از افراد را در تقویت روحیه غیرت‌مداری یادآور شود.

درآمد

مشاهده بعضی از زنان بزرگ کرده در جامعه اسلامی و پیروی بی‌رویه از مدل‌های گوناگون غربی که آسیب‌های جدی به فرهنگ اسلامی وارد داشته، تأثر و تأسف غیرتمندان دینی را به همراه داشته است.

دردمندان باید گفت در سالهای اخیر، این موج نامبارک به صورت گسترده‌ای، شهرها و حتی روستاهای دور و نزدیک کشور اسلامی را در بر گرفته و بسیاری از دختران و زنان مسلمان را در مقاطع مختلف سنی، در کام خود فرو برده است.

آسیب‌های این تهاجم فرهنگی، زمانی جدیتر می‌نماید که این تغییر رویه کم و بیش در دانشگاهیان و افراد تحصیل کرده و فهیم نیز دیده می‌شود؛ حتی در مواردی حتی گوی سبقت را از

پیروزی انقلاب
شکوه‌مند اسلامی
و احیای ارزشهای
دینی، فضای
معنوی خاصی را
بر ایران اسلامی
حاکم کرده است و
در زمینه حجاب
هم، بانوان محجبه
و عفیف، الگوی
عملی مسلمانان
سراسر گیتی
شده‌اند.

گروه‌های الگوی خود ربوده و به نوعی مروج این تغییر مسیر در بین اقوام، آشنایان و دوستان خویش نیز شده‌اند. جای تأسف است که سیاستگذاران و کارگزاران فرهنگی، مواجهه با این خطر جدی را که به شدت می‌تواند اخلاق اجتماعی و اقتصادی را تحت تأثیر قرار دهد، نادیده انگاشته و تأسف بارتر این که بعضی از نزدیکان آنان نیز با این جریان نابهنجار، همسو و هماهنگ شده‌اند. هشدارهای دلسوزان فرهنگی، بویژه رهبر فرزانه انقلاب درباره هوشیاری در برابر تهاجم فرهنگی جدی گرفته شده و یا اجرایی نشده است.

پیروزی انقلاب شکوه‌مند اسلامی و احیای ارزشهای دینی، فضای معنوی خاصی را بر ایران اسلامی حاکم کرده است و در زمینه حجاب هم، بانوان محجبه و عفیف، الگوی عملی مسلمانان سراسر گیتی شده‌اند. آنان با پیروی از آموزه‌های دینی، تأثیرات شگرفی در ساختار اجتماعی و حتی در پیشبرد دفاع مقدس نهاده و با حفظ حریم، در انواع فعالیتهای اجتماعی و سیاسی، مشارکت فعال داشته‌اند. هنوز هم بسیاری از آنها، بر فرهنگ اصیل خویش پای می‌فشارند و در احیای ارزشهای دینی کوشا هستند. اما عده‌ای از بانوان ناآگاه و سست اراده نه تنها اصالت خویش را از یاد برده‌اند بلکه چهره یک زن مسلمان را در دیدگاه جهانیان و متدینان داخلی غیر موجه نموده و موجبات نگرانیهای اخلاقی را فراهم آورده‌اند.

این حرکات نسنجیده، افزون بر این که آنها را به اتلاف وقت و مدپرستی کشانده و ضربات اقتصادی شکننده‌ای به خانواده‌ها در جهت تأمین وسائل آرایشی و پوشاک جدید فراهم آورده است، عده بسیاری از جوانان که نیروی کار جامعه هستند را درگیر کرده و با تخریب افکار و اذهانشان، آنها را به انواع بزه‌کاری و نابهنجاری سوق داده است. متأسفانه اخباری که نشان می‌دهد زنان و دختران به سبب لباس نامناسب و آرایش غلیظ مورد تعرض و آزار و اذیت جنسی و جسمی قرار گرفته‌اند و حتی در برخی موارد جان خویش را نیز از دست داده‌اند کم نیست. بسیاری از این آزار دهندگان، حرکات ناشایست و لباسهای جلف و آرایشهای نامناسب این زنان و دختران را انگیزه ربودن و تعرض به آنان برشمرده‌اند. این نکته بیانگر آن است که بانوان باید در نوع پوشش و آرایش خویش دقت بیشتری را به عمل آورند تا با چنین پیامدهایی مواجه نشوند.

مسأله تعجب‌انگیز، حضور زنان و دختران بدحجاب و بزک کرده در کنار برادران، پدران و همسرانشان است که بعضی از آنان نه تنها از نگاه‌های هرزه رهگذران ناپاک رنج نمی‌برند بلکه از نمایش نوامیس خود احساس مباهات هم می‌کنند! البته برخی از آنها به عنصری سست اراده تبدیل شده‌اند که توان حفظ و نگهداری از ناموس خود را ندارند.

در این میان، از برخورد حساب شده مسؤولان و نهادها و همچنین سیاستگذاریهایی بازدارنده

خبری نیست. هر بار که بعضی از دلسوزان نظام در پی مقابله با چنین پدیده ویرانگری که مشابه آن در اندلس اتفاق افتاد، بر می آیند، عده‌ای با برخورد سطحی و غیرحساب شده و جمعی با غوغاسالاری و حمله حیثیتی به طراحان این گونه طرحها، آنان را زمینگیر نموده و به اشاعه بیشتر این فرهنگ غربی دامن می‌زنند.

باید کوشید با طراحی درست و اجرای منطقی و مناسب، چهره جامعه دینی را بازسازی نمود. هرگونه کوتاهی از سوی مسؤولان فرهنگی، کاسه صبور غیرتمندان را لبریز کرده و حرکت خودجوش آنان را برای حذف میکربهای مخرب از پیکره جامعه دینی که با خون شهیدان آبیاری شده، به همراه دارد. این خیزش، بدترین وضع ممکن در برخورد با این عروسکهای بزک شده و آدمکهای مروّج آنها است؛ چرا که کنترل از دست نیروی انتظامی خارج می‌شود که به هیچ وجه شایسته نظام مقتدر اسلامی نیست.

حجاب؛ پاسدار گوهر گرانبهای زنان صالح

اساساً حجاب زن، حریمی میان او و نامحرمان ایجاد می‌کند و سبب فروکش کردن غریزه جنسی و هدایت آنان در مسیر طبیعی می‌گردد. برداشتن این حریم، منشأ بسیاری از التهابها و اضطرابهای فردی و اجتماعی خواهد شد. نمونه آن در کشورهایی که حجاب و پوشش را رعایت نمی‌کنند به وضوح دیده می‌شود.

اکنون مسأله اینجاست که آیا زنان باید چون عروسکی خود را بیاریند تا مردان چشم‌چران و هرزه به آنان چشم بدوزند و حرمت آنان را خدشه‌دار سازند؟

اسلام این راه را نمی‌پسندد و حجاب را سدی در برابر امیال هوس‌بازان و سبب استحکام بنیان خانواده می‌شمارد. پوشش زنان باعث می‌شود تمتعات جنسی منحصر به محیط خانواده شود و نیروی مولد و فعال جامعه نیز در پیشرفت جامعه از حرکت سازنده باز نماند؛ چرا که حضور زنان بی‌حجاب و بدحجاب، دل مردان سست ایمان را می‌رباید؛ در نتیجه باعث رکود فعالیت اجتماعی و عدم موفقیت در علم‌آموزی در مراحل مختلف زندگی می‌شود. به همین جهت، غالباً به زن بدحجاب یا بی‌حجاب، به دیده بازپچه می‌نگرند؛ نه عضو فعال و مؤثر در جامعه. در حقیقت، حجاب کامل زنان و تقوای آنان، جامعه را اصلاح می‌کند. بر همین اساس، فراتس فانون در تحلیلی جامعه‌شناختی از انقلاب الجزایر، درباره ترفندهای استعمارگران برای در اختیار گرفتن کشورهای دیگر می‌نویسد:

«جامعه‌شناسان استعمار توصیه می‌کنند که اگر زنها را در دست بگیریم، همه چیز به دنبال آن خواهد آمد.»^۱

حیا و حجاب زن، تدبیری است که خود زن با نوعی الهام، برای گرانبها کردن خود و حفظ موقعیتش در برابر مردان به کار می‌برد؛ زیرا زن با هوش فطری و حس ویژه خود، دریافته است که با عفت و حجاب، بهتر می‌تواند مرد را مجذوب خود کند و هر چه متین‌تر و با وقارتر باشد، بر احترامش افزوده می‌شود. در حقیقت بی‌حجابی نوعی حرکت بر خلاف فطرت و تمایلات و خواسته‌های بانوان است.

اساساً هنگامی که جامعه زن را برهنه بخواند، طبیعی است که روز به روز تقاضای آرایش و خودنمایی بیشتری دارد. وقتی زن از طریق جاذبه جنسی‌اش، وسیله تبلیغ کالاها، دکور اطاقهای انتظار و عاملی برای جلب جهانگردان و سیاحان و مانند اینها قرار گیرد شخصیت او به حد عروسک یا یک کالای بی‌ارزش سقوط می‌کند و ارزشهای والای انسانی او بکلی به دست فراموشی سپرده می‌شود. تنها افتخار این زن، جوانی و زیبایی و خودنمایی‌اش است که رفته رفته آن هم از بین رفته و سرانجام به انسانی سرخورده و افسرده تبدیل خواهد شد.

در جامعه‌ای که چنین رویکردی وجود دارد چگونه زن می‌تواند با ویژگیهای اخلاقی، آگاهی و توانایی‌اش به مقام والایی رسیده و الگوی مناسبی برای دیگر بانوان شود؟! دردآور است که در کشورهای غربی و غربزده بیشترین شهرت و آوازه، پول و موقعیت برای زنان آلوده و بی‌بند و باری است که به نام هنرمند و هنربیشه معروف شده و به هر جا قدم می‌نهند، مورد استقبال هوس‌پیشگان قرار می‌گیرند.

در کشور اسلامی ما، آنگاه که نور انقلاب اسلامی تاییده شد، زن از ابتذال پیش گفته به در آمد و شخصیت خویش را بازیافت. حجاب را برازنده خود ساخت و در تمام صحنه‌های حیاتی اجتماعی حتی در صحنه‌های جنگ با همان حجاب اسلامی ظاهر شد و نقشی سازنده ایفا نمود. اما امروزه افرادی که فرهنگ اسلامی را درک نکرده‌اند با عناوین و تدبیرهای مختلف می‌خواهند دوباره زنان را از منزلت و ارزش والای دینی خود دور ساخته و از مقام و منزلت آنان بکاهند. این افراد می‌کوشند تا با تولید و عرضه اجناس به شکلهای مختلف و ترویج فرهنگ مصرفی که ارمغان غرب است، زنان را فریفته و نیازهای کاذبی را که خود به آن دامن زده‌اند، پاسخگو باشند؛ در حالی که حجاب، نشان‌دهنده استقلال در فرهنگ مذهبی و ملی ماست؛ نشانگر حیا و پاکی روح و روان زن است؛ ارزش زنان را بالا می‌برد؛ نشانه عفاف و نوعی مصونیت است.

دختران و زنان با حجاب، از لحاظ روحی و اخلاقی سالم‌ترند. حجاب باعث می‌شود زن، لطافت و طبیعت خود را حفظ کند و مانند گلی شود که در دسترس همگان نیست و زود پژمرده نمی‌شود. زن با حجاب چون کمتر دیده می‌شود، محبوب است و هر چه محبوب باشد، مطلوب است. زن با حجاب، با

امروزه افرادی که فرهنگ اسلامی را درک نکرده‌اند با عناوین و تدبیرهای مختلف می‌خواهند دوباره زنان را از منزلت و ارزش والای دینی خود دور ساخته و از مقام و منزلت آنان بکاهند. این افراد می‌کوشند تا با تولید و عرضه اجناس به شکلهای مختلف و ترویج فرهنگ مصرفی که ارمغان غرب است، زنان را فریفته و نیازهای کاذبی را که خود به آن دامن زده‌اند، پاسخگو باشند.

وقار و متانت گام برمی‌دارد؛ به هنگام سخن گفتن، برای پرهیز از تحریک دیگران، صدای خویش را نازک نمی‌سازد؛ زن محجبه با حجابش فریاد برمی‌آورد: من جمال را در جلال حجاب می‌بینم و پوشش حکایت از دلی روشن، درونی پاک و ایمانی قوی دارد.

او می‌گوید: من اسیر نفس و مطیع شیطان و عقده‌های روانی نیستم، از قید هر بند و اسارتی آزادم و در پرتو دستورات انسان‌ساز اسلام، همچون مرواریدی در صدف عفاف جا گرفته‌ام. پیرو فاطمه زهرا علیها السلام هستم که در تمام صفات نیکو و انسانی به بالاترین حد خویش رسیده و جهان، بعد از قرن‌ها هنوز هم به وجودش افتخار می‌کند او باور دارد که مخالفت با دستورات الهی به زیان انسان می‌انجامد؛ چنان که قرآن کریم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بُعِثْتُكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ» یعنی: ای مردم! طغیان و سرپیچی از دستورات الهی ضررش به خود شما بر می‌گردد.^۱

وظیفه مسلمانان در پاسداری از زنان و دختران

دشمنان اسلام می‌کوشند تا زنان و دختران را از حریم عفاف و جاده سلامت به در آورده و مورد سوء استفاده قرار دهند. در مقابل، مسلمانان نیز وظایفی دارند و سکوت و بی‌تفاوتی در برابر این توطئه خانمان‌سوز، پسندیده نیست.

قرآن مجید به مؤمنان می‌آموزد:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَخْفُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ»^۲

یعنی: ای کسانی که به خدا و رسولش ایمان آورده‌اید! خود و خانواده‌تان را از آتش دوزخی که خود مردم و سنگها، هیزم و آتش آن است، حفظ کنید که مأموران آتش، فرشتگانی بسیار سخت دل می‌باشند که هرگز نافرمانی خدا نمی‌کنند و آنچه به آنها گفته می‌شود، فوراً انجام می‌دهند.

همچنین در آیه شریفه دیگری آمده است که در روز قیامت وقتی انسانهای ظالم را به طرف جهنم می‌برند، آنها با حالت ترس و ذلت با گوشه چشم بر آتش دوزخ می‌نگرند و در آن حال، مؤمنان خطاب به ظالمان می‌گویند: «إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^۳ آری زیانکاران کسانی هستند که خود و خانواده‌شان در امروز که قیامت است ضرر کرده‌اند.

این آیات و توصیه‌های معصومین به ما گوشزد می‌کند که انسان علاوه بر آن که مسؤول اعمال خویش است، باید در همه حال از کسانی که وابسته به او هستند (همچون زن، دختر، خواهر، فرزند،

برادر و...) نیز مواظبت کند تا آنان را از کجروی و گناه باز دارد. در این راه، باید آنان را مورد کنترل قرار داده و از برآوردن خواسته‌های نابجای آنان پرهیز کند. امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

«قال رسول الله صلى الله عليه وآله: من اطاع امرأته اكبته الله على وجهه في النار. قيل: وما تلك الطاعة؟ قال: تطلب اليه الذَّهاب الى الحُمَّامات و العرسات و العيدات و التَّايحات و الشَّيب الرِّقاق.»^۱

یعنی: رسول خدا صلى الله عليه وآله فرمود:

کسی که از زنش اطاعت نماید، خداوند او را به صورت، در آتش می‌اندازد. پرسیده شد: آن اطاعت چیست؟ فرمود: این که زن درخواست رفتن به حمامها و عروسیها و مراسم عید و جشنها و نوحه‌سرایی‌ها و یا پوشیدن لباسهای نازک و بدن‌نما را داشته باشد و شوهر از او اطاعت کند.

در نتیجه این سهل‌انگاریها و بی‌تفاوتیها در مهمانیها، جشنها و صحنه‌های اجتماعی با آشکار شدن زینت و زیبایی زنان، نگاه‌های شهوت‌انگیز متوجه آنان می‌شود و حوادث ناگواری رخ می‌نماید. غیرت‌مداری در روایات و سیره معصومین علیهم السلام امام صادق علیه السلام به نقل از حضرت علی علیه السلام می‌فرماید:

«يا اهل العراق! نبت ان نساءكم يدافعن الرجال في الطريق؛ أما تستحون؟! قال الكليني: و في حديث آخر ان امير المؤمنين عليه السلام قال: اما تستحيون و لا تغارون نساءكم يخرجن الى الاسواق و يزاحمن العلوج؟!»^۲

یعنی: ای اهل عراق! با خبر شدم که زنان شما در راه، با مردان برخورد می‌کنند؛ آیا حیا و شرم نمی‌کنید؟! مرحوم کلینی می‌گوید: در حدیث دیگری آمده است که حضرت فرمود: آیا حیا نمی‌کنید و به غیرت نمی‌آیید که زنانتان به طرف فروشگاهها بیرون می‌روند و با افراد بی‌ایمان و لاابالی برخورد می‌کنند؟!

همچنین در نامه ۳۱ نهج‌البلاغه از کلمات حضرت امیر استفاده می‌شود که هر چه زن کمتر از منزل خارج شود، از جهات مختلف برای او و همسرش بهتر خواهد بود. البته اگر کار ضروری و لازمی برای او پیش آید و خارج شود، باید حجاب را کاملاً رعایت کند و از هر گونه حرکت ناشایستی دوری کند. اسلام، با حضور محجبه‌زنان در اجتماع مخالفتی ندارد و منافاتی بین کار زن و حجاب و مستور بودنش نمی‌بیند. او می‌تواند در بیرون از خانه کار کند ولی باید مسائل شرعی را رعایت کند.

در نامه ۳۱
نهج‌البلاغه از
کلمات حضرت امیر
استفاده می‌شود که
هر چه زن کمتر از
منزل خارج شود،
از جهات مختلف
برای او و همسرش
بهتر خواهد بود.
البته اگر کار
ضروری و لازمی
برای او پیش آید و
خارج شود، باید
حجاب را کاملاً
رعایت کند و از هر
گونه حرکت
ناشایستی دوری
کند.

۱- محمد بن حسن حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۳۰.

۲- همان، ص ۱۷۶؛ محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۵۳۷.

چنانچه حضرت امام علیه السلام بارها فرمودند که اگر شوون و مسائل شرعیه رعایت شود، خدمت و کار زن در جامعه مانعی ندارد.

البته صفت غیرت در انسان، مانند پاسبانی است که موجب ثبات خانواده می‌گردد و غیرتمند با تعصب و حمیت و حفظ نوامیس خود، جلوی انحرافهای احتمالی را خواهد گرفت. انسان غیور نه تنها نسبت به خانواده خود بلکه نسبت به ناموس دیگران نیز حساس است؛ زیرا وظیفه حراست و پاسبانی را منحصر در اهل و عیال خود نمی‌داند بلکه در سطحی گسترده‌تر در اجتماع و حتی در سراسر جهان خود را مسؤول می‌داند. او آفریده خالق است که غیور مطلق است؛ چنان که در روایتی، به غیرت الهی اشاره شده است:

«ان الله غیور یحب کل غیور و لغیرته حرّم الفواحش ظاهرها و باطنها.»^۱

یعنی: خداوند غیرتمند است و هر انسان غیرتمندی را هم دوست دارد و چون غیور است، گناهان زشت چه آشکار و چه پنهانش را حرام کرده است.

در برابر، کسانی که غیرتمند نیستند و مخالف آن مشی می‌کنند، ذلیل و خوار خواهند شد؛ چنان که رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید:

«جدع الله انف من لا یغار من المؤمنین و المسلمین.»^۲

یعنی: خدا بینی مؤمن و مسلمانی را که غیرت نداشته باشد، به خاک ذلت می‌مالد.

البته غیرتمداری در سیره انبیا و امامان معصوم، بوضوح دیده می‌شود. پیامبر گرامی اسلام با تأیید غیرتمداری حضرت ابراهیم، خود را غیرتمندتر می‌داند و با یادآوری آثار زیانبار بی‌غیرتی، از همگان می‌خواهند که از باب «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» از ایشان پیروی کنند:

«كان ابراهيم عليه السلام ابي غيوراً و انا اغير منه و ارغم الله انف من لا یغار من المؤمنین.»^۳

یعنی: پدرم ابراهیم مرد غیرتمندی بود، ولی من غیرتمندترم و خداوند بینی مسلمانی را که غیرت ندارد، به خاک ذلت می‌مالد.

در سیره امامان معصوم علیهم السلام که کردار و گفتار آنان نه تنها سرمشق شیعیان و مسلمانان بلکه آزادمردان جهان است، آموزه‌های فراوانی در این باره وجود دارد؛ برای مثال، حضرت امام حسین علیه السلام، سردار غیرت و آزادی، وقتی مشاهده نمود که لشکر یزید بین او و اهل بیت جدایی

۱- محمد بن یعقوب کلینی، پیشین، ص ۵۳۵.

۲- همان، ص ۵۳۶.

۳- محمد بن حسن حرّ عاملی، پیشین، ص ۱۷۶.

افکنده‌اند، با بازداشتن آنها از حرکت به سوی خیمه‌های اهل بیت، غیرتمداری خویش را نشان داده و فرمودند:

«اقول انا الذی اقاتلکم و لقاتلونی و النساء لیس علیهنّ جناح فامنوعوا عتاتکم عن التعرّض لحرمی مادمت حیاً.»^۱

یعنی: من با شما می‌جنگم و شما نیز با من می‌جنگید؛ زنها که گناهی ندارند. تا من زنده هستم نگذارید سرکشها و ستمکاران شما، متعرض اهل بیت من شوند.

با نگاهی به روایات و سیره معصومین علیهم‌السلام درمی‌یابیم که غیرت، از نیکوترین صفات مردان است. خداوند غیرتمندان را دوست دارد و خود نیز غیور است. بی‌غیرت، در دنیا و آخرت، عذاب می‌کشد و بی‌عفتی نوامیس او، فساد خانوادگی، ناصالح شدن فرزندان و... نتیجه همین بی‌غیرتی است. ناگفته نماند این صفت پسندیده و بعضی از صفات دیگر در حیوانات و پرندگان نیز وجود دارد. امام رضا علیه‌السلام در این باره فرمودند:

«فی الدیک الابيض خمسُ خصال من خصال الانبياء: معرفته باوقات الصلاة و الغيرة و السخاء و الشجاعة و...»^۲

یعنی: خروس سفید، پنج خصلت از خصال انبیا را داراست: آگاهی به اوقات نماز، غیرت، بخشش، شجاعت و... .

در حقیقت، وقتی صفت پسندیده‌ای در حیوانات و پرندگان که عقل ندارند، وجود دارد، باید در اشرف مخلوقات به نحو کاملتر موجود باشد. این روایت حضرت امیر علیه‌السلام که بی‌غیرت را واژگون و سیاه قلب می‌دانند، شایان توجه است:

«ان الله یغار المؤمن فلیغر و من لا یغار فانه منکوس القلب.»^۳

یعنی: خداوند نسبت به مؤمن غیرت دارد. او هم باید غیرت - که از صفات خدای بزرگ است - داشته باشد. کسی که غیرت ندارد، قلبش واژگون و سیاه است.

اقسام غیرت

در یک نگاه کلی، می‌توان غیرت را به اقسام زیر تقسیم کرد:

الف) غیرت در دین

مسلمان تا جایی که توان دارد، باید از دین دفاع کرده و آن را از خطرهای احتمالی حفظ کند و در صورتی که لازم باشد از بذل جان و مال در این راه دریغ نرزد و در این راه نباید از سرزنش دیگران

با نگاهی به روایات و سیره معصومین علیهم‌السلام درمی‌یابیم که غیرت، از نیکوترین صفات مردان است. خداوند غیرتمندان را دوست دارد و خود نیز غیور است. بی‌غیرت، در دنیا و آخرت، عذاب می‌کشد و بی‌عفتی نوامیس او، فساد خانوادگی، ناصالح شدن فرزندان و... نتیجه همین بی‌غیرتی است.

۱- شیخ عباس قمی، نفس المهموم، ص ۳۵۴.

۲- شیخ عباس قمی، سفینه البحار، باب غیر.

۳- محمد بن حسن حرّ عاملی، پیشین، ص ۱۷۶؛ محمد بن یعقوب کلینی، پیشین، ص ۵۳۶.

بهراسد. بسیاری از انبیا و امامان معصوم علیهم السلام و مردان صالح در طول تاریخ جان و مال خویش را در راه حفظ و پاسداری از دین، تقدیم کرده‌اند.

ب) غیرت نسبت به نوامیس (فرزندان و خویشان و همکیشان)

انسان باید مراقب همسر، دختر، خواهر و همکیشان خود باشد و آنان را از انحراف باز دارد و نگذارد در موارد غیر ضروری با نامحرم در تماس باشند. اختلاط و روابط ناسالم عاملی در گسترش فساد و انحراف، و پرهیز از آن مورد توجه جدی اسلام و رهبران دینی است. اسلام، در عین تأکید بر حضور اجتماعی زن، آن را بدون قید و شرط، مجاز نمی‌داند. یکی از شرایط مهم و اساسی در فعالیت و مشارکت اجتماعی زنان، رعایت مرزبندی و حفظ حریم است. قرآن مجید، دربارهٔ عدم اختلاط زنان و مردان می‌فرماید:

«وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ»^۱

یعنی: هرگاه از ایشان (زنان پیامبر صلی الله علیه و آله) چیزی خواستید، از پشت پرده و حایل، طلب کنید. هر چند شأن نزول این آیه، ویژه زنان رسول الله صلی الله علیه و آله است اما «مورد نزول» نمی‌تواند شمول مفهومی آیه را محدود کند.

بنابراین، آیه یاد شده به منظور منع اختلاط زن و مرد و حفظ زنها از محرکات شهوانی وارد شده است. شهید مطهری رحمته الله علیه می‌گوید: طبق این دستور مردان نباید وارد جایگاه زنان شوند و هر اندازه که رعایت حریم کنند به تقوا و پاکی، نزدیکتر خواهد بود.^۲

امام صادق علیه السلام درباره رعایت این مرزبندی فرمودند:

«فی ما اخذ رسول الله الیبعة النساء ان لا یحتبین و لا یقعدن مع الرجال فی الخلا»^۳

یعنی: از جمله بیعت‌هایی که رسول خدا صلی الله علیه و آله از زنان گرفت این بود که در خلوت با مردان معاشرت و نشست و برخاست نکنند.

غیرت مرد مسلمان، امری ستودنی است؛ چنان که امیرالمؤمنین آن را از نشانه‌های ایمان شمرده‌اند: «غیرة الرجل الایمان». یعنی: غیرت مرد و حراست او از ناموسش، جزء ایمان است.^۴

تعادل در غیرت، همواره تلاشها را از نتیجه مطلوب و رسیدن به مقصود، باز می‌دارد.

در اسلام، غیرت بیجا ممنوع است؛ چنان که حضرت امیر علیه السلام در وصیت خود به امام حسن علیه السلام

می‌فرماید:

رواق اندیشه ۳۷

۸۶

نقش غیرت در سلامت فرد و اجتماع

۱- احزاب / ۵۳. ۲- ر. ک.: مرتضی مطهری، مسأله حجاب، ص ۱۵۴.

۳- محمد بن حسن حر عاملی، پیشین، ص ۱۷۴.

۴- آمدی، غررالحکم و دررالکلم، ج ۴، ص ۳۷۷.

«و اِيَّاكَ وَ التَّغَايُرَ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ. غَيْرَةٌ فَانَ ذَلِكَ يَدْعُو الصَّحِيحَةَ إِلَى السَّقَمِ وَ الْبَرِيئَةَ إِلَى الزَّيْبِ»^۱

یعنی: از غیرت و بدگمانی در جایی که نباید غیرت به کار برد، اجتناب کن؛ زیرا این کار، زن پاک را به ناپاکی و زن بی‌گناه را به اندیشه گناه فرا می‌خواند.

هر چند غیرتمندی بسیار پسندیده است اما غیرتمند باید از بدگمانی و وسوسه‌های نابجا بپرهیزد؛ زیرا چنین رفتارهایی، کانون گرم خانواده را سرد و بی‌روح و خود فرد را نیز به بیماری، مبتلا می‌سازد. از سوی دیگر، بی‌تفاوتی مردان نسبت به نوامیس نیز به شدت نکوهش شده است؛ چنان که پیامبر گرامی اسلام می‌فرماید:

«قال النبي ﷺ... و المرأة اذا خرجت من باب دارها متزينة متعطرة و الزوج بذلك راضى يُبى لزوجها لكل قدم، بيت في النار.»

یعنی: هر زنی که خود را بیاراید و خوشبو کند و از منزل خارج شود و شوهرش به این امر راضی باشد، خداوند در قبال هر قدمی که بر می‌دارد، برای شوهرش خانه‌ای در دوزخ بنا خواهد کرد.^۲

زن مسلمان با رفتاری مناسب و متین، زمینه گسترش عفت عمومی را فراهم می‌آورد؛ زیرا جامعه اسلامی جامعه‌ای به هم پیوسته است و فرد نباید خود را تافته‌ای جداافتاده از دیگران تلقی کند. انسان مؤمن، نابهنجاریهای اجتماعی را به همان سان که بر زن و ناموس خود برنمی‌تابد، درباره سایر زنان مسلمان نیز تحمل نمی‌کند (غیرت اجتماعی). مردان موظفند در برابر حرمت شکنی‌ها ایستادگی کنند. امام صادق (ع) در تعبیری ظریف به نتیجه چنین رویکردی اشاره می‌نماید:

«بَرِّوا اَبَاءَكُمْ بِبِرِّكُمْ اَبْنَاءَكُمْ وَ عَفُوا عَنِ نِسَاءِ النَّاسِ تَعَفَّ عَنِ نِسَاءِكُمْ.»

یعنی: نیکی کنید با پدرانتان تا پسرانتان به شما نیکی کنند و چشم‌پوشی کنید از زنان مردم تا مردم از زنانتان چشم‌پوشند.^۳

در سایه غیرت اجتماعی ضمانتهای اجرایی برای فعالیت زنان فراهم می‌آید و جامعه از امنیت و سلامت معنوی بهره‌مند می‌شود.

انسان غیور، در مورد تربیت فرزندان حساس است و به همین جهت از ابتداء زنی را برمی‌گزیند که مؤمن و پاک‌دامن باشد تا وظیفه هدایت فرزندان را به بهترین شکل انجام دهد. اساساً شیر مادر و رفتار و کردار او در تکوین شخصیت فرزندان بسیار مؤثر است که در جای خود نیز، به اثبات رسیده

است. انسان غیرت‌مدار، آمد و رفته‌ها و دوستان و آشنایان فرزندان خود را از نظر دور نمی‌دارد و با حساسیتهای ویژه‌ای که دارد، او را در مسیر تربیت و سازندگی همراهی می‌کند.

ج) غیرت در مال

انسان مسلمان، باید مالش را از راه حلال کسب کند و در حفظ و حراست آن نیز کوشا باشد و از اسراف و تبذیر و خست و بخل پرهیزد و حقوقی را که خداوند بر مال واجب گردانیده، ادا کند و در یک کلمه، با مال خود آخرت خویش را آباد گرداند. ناگفته پیداست مالی که از راه حرام بدست آید وبال گردن صاحب خویش خواهد بود و زیان آن در دنیا و آخرت به او می‌رسد.

وظایف فردی و اجتماعی زنان

زنان باید با رعایت نکات و آموزه‌های دینی و با حساسیت خاصی در مسیر قرب و تکامل حرکت کنند و از خویشتن‌بانی غافل نمانند. زنان غیرتمند و مؤمن در هر حال، مراقب اعمال و رفتار و گفتار و کردار خویش خواهند بود و همواره نکاتی را در نظر دارند.

۱- نحوه سخن گفتن

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید:

«... فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا...»^۱

یعنی: به گونه‌ای هوس‌انگیز سخن نگوئید که بیمار دلان در شما طمع کنند بلکه سخن شایسته

بگوئید... .

افزون بر نازک نکردن صدا، زنان باید محتوای کلامشان نیز نیکو باشد و از وارد شدن در هر محاوره‌ای جداً پرهیز کنند. اگر زنان به این آموزه قرآنی، پایبندی نشان دهند، از حوادث و زیانهای مخاطره‌انگیز به دور خواهند ماند.

در تفسیر نمونه درباره این آیه آمده است:

«بلکه به هنگام سخن گفتن، جدی و خشک و به طور معمولی سخن بگوئید؛ نه همچون زنان کم

شخصیت که سعی دارند با تغییرات تحریک کننده که گاه توأم با ادا و اطوار مخصوصی است که

افراد شهوتران را به فکر گناه می‌افکند.»^۲

قرآن مجید، به نحوه سخن گفتن زنان توجه خاصی نموده و به دنبال نهدی از خضوع و نرمش

کلام، به سخن شایسته دعوتشان می‌کند (و قُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا).

۲- لباس زن در خارج از منزل

امام صادق علیه السلام می فرماید:

«لا ینبغی للمرأة ان یجمر ثوبها اذا اخرجت [من بیتها].»^۱

یعنی: سزاوار نیست که زن با لباس خوشبو [از خانه] خارج شود.

اسلام، به جمال زنان توجه کرده و زینت و آرایش او را برای همسر بسیار با ارزش شمرده است، اما علاوه بر آن زیبایی را در حفظ عفت و پاکدامنی می داند و آن را برای زنان شایسته می شمرد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در روایتی، عفت و پاکدامنی را زینت زنان دانسته و می فرماید:

«العفاف زینة النساء.»^۲

همچنین در روایتی دیگر می فرماید:

«ما زان الله عبداً بزینة افضل من عفاف فی دینه و فرجه.»^۳

یعنی: بهترین چیزی که خداوند بنده اش را به آن زینت کرده، پاکدامنی در دین و دامن است.

بنابراین، زینت و ارزش یک زن و دختر مسلمان، به تقوا و دیانت اوست و پاکدامنی و متانت او هم از دیانت سرچشمه می گیرد. در روایات اسلامی برای بسیاری از نعمتهای الهی، زکات قرار داده شده است؛ برای مثال، زکات علم، انتشار آن؛ زکات شجاعت، جهاد؛ زکات بدن سالم، روزه گرفتن و زکات زیبایی، نیز پاکدامنی دانسته شده است.

زکات زیبایی، نیز پاکدامنی دانسته شده است. روایتی از حضرت امیر علیه السلام گویای این امر است:

«زکوة الجمال العفاف.»^۴

پیشوایان معصوم علیهم السلام پوشش و عفاف و پاکدامنی را همواره مورد عنایت قرار می دادند و زنان مسلمان را به چنین خواسته ای رهنمون می شدند و با قول و فعل و تقریر، رضایت خود را از پوشش متناسب زنان اعلام می داشتند؛ چنان که در روایتی حضرت علی علیه السلام می فرماید:

در روزی تار و بارانی به همراه رسول خدا صلی الله علیه و آله در بقیع نشسته بودم که زن سوار بر مرکبی عبور کرد. دست حیوان داخل گودالی افتاد؛ در نتیجه، زن به زمین خورد. پیامبر صلی الله علیه و آله چهره مبارکش را برگرداندند. عرض کردند: ای رسول خدا! آن زن، شلوار پوشیده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله سه بار فرمودند: خدایا! زانی را که از شلوار استفاده می کنند، مورد مغفرت قرار بده! ای مردم! از شلوار استفاده کنید؛ چرا که شلوار پوشاننده ترین لباسهای شما می باشد و با آن، زنانان را هنگامی که از خانه خارج می شوند، حفظ کنید.^۵

زینت و ارزش یک زن و دختر مسلمان، به تقوا و دیانت اوست و پاکدامنی و متانت او هم از دیانت سرچشمه می گیرد. در روایات اسلامی برای بسیاری از نعمتهای الهی، زکات قرار داده شده است؛ برای مثال، زکات علم، انتشار آن؛ زکات شجاعت، جهاد؛ زکات بدن سالم، روزه گرفتن و زکات زیبایی، نیز پاکدامنی دانسته شده است.

۱- محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۵۱۹.
۲- نهج الفصاحه، ح ۲۰۰۸.
۳- همان، ح ۲۶۰۰.
۴- محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۴، ص ۲۲۶.
۵- میرزا حسین نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱، ص ۲۰۸.

اسلام به بانوان شوهردار سفارش کرده که تنها در محیط منزل خود را برای شوهرانشان بیارایند و حتی از آرایش و لباسهای نازک در برابر فرزندان خود اجتناب کنند. مادران و خواهران حق ندارند به صرف محرم بودن، با هر وضع و لباس زننده‌ای در محیط خانه باشند. بلکه باید نهایت دقت و مراقبت از خود را بویژه در برابر فرزندان ممیز (که خوب و بد را می‌فهمند) داشته باشند.

شبيه اين توصيه را حضرت علي عليه السلام نيز دارند:

«عليكم بالصفيق فإن من رق ثوبه رق دينه.»

يعني: بر شما لازم است لباس ضخيم بپوشيد؛ زيرا هر كس لباسش نازك است، دينش نيز همچون لباسش نازك و ضعيف است.

اسلام به بانوان شوهردار سفارش کرده که تنها در محیط منزل خود را برای شوهرانشان بیارایند و حتی از آرایش و لباسهای نازک در برابر فرزندان خود اجتناب کنند. مادران و خواهران حق ندارند به صرف محرم بودن، با هر وضع و لباس زننده‌ای در محیط خانه باشند. بلکه باید نهایت دقت و مراقبت از خود را بویژه در برابر فرزندان ممیز (که خوب و بد را می‌فهمند) داشته باشند البته چنین دقت و مراقبتی از پدران نیز در برابر دختران و زنان محرم، انتظار می‌رود.

۳- کفش زنان مسلمان

در صدر اسلام، زنان عرب به پای خود خلخال می‌بستند که در موقع راه رفتن سر و صدای زیادی از آن برمی‌خاست و نظر مردان نامحرم را جلب می‌کرد. به همین جهت، خداوند بانوان را از این کار، که باعث تحریک بیگانه می‌شد، برحذر داشته و در کریمه قرآنی فرموده‌اند:

«وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ»^۱

يعني: هنگام راه رفتن، پاهای خود را به زمین نزنند تا زینت پنهانشان معلوم شود و صدای خلخالی که برپا دارند، به گوش رسد.

در ادامه آن، آمده است:

«وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»

يعني: همه به سوی خدا بازگشت کنید! باشد که رستگار گردید.

فاضل مقداد، در کنز‌العرفان می‌گوید:

برخی از زنان عرب، خلخال به پا می‌کردند و برای این که بفهمانند خلخال به پا دارند، پای خود را

محکم بر زمین می‌کوفتند و آیه، آنان را از این عمل، نهی می‌کند.^۲

بدین‌سان آیه از هر گونه راه رفتن که زمینه توجه مردان را ایجاد کند، نهی می‌کند لام تعلیل

(لیعلم)، دلالت دارد که علت کوبیدن پا به زمین، اعلام زینت می‌باشد؛ خواه قصد اعلام زینت وجود داشته باشد یا نداشته باشد.^۳

مفسران با توجه به شأن نزول، سیاق و محتوا و آهنگ آیه، قاعده کلی و ضابطه عامی داده‌اند که نهی از کوبیدن پا بر زمین، بیانگر نهی از هر چیزی است که توجه نامحرم را جلب کند و نگاه‌ها را برانگیزد و زمینه فساد ایجاد کند.

توجه به این آیه، سختگیری اسلام را در مورد حفظ عفت عمومی نشان می‌دهد. امروزه هم زنان بر اساس این آموزه قرآنی، باید از پوشیدن کفشهای پاشنه بلند صدادار که توجه دیگران را به آنان جلب می‌کند، پرهیزند. افزون بر این که پوشیدن چنین کفشهایی علاوه بر ایجاد صدا که توجه نامحرم را به سوی آنان جلب می‌کند، در نوع راه رفتن زنان نیز تغییراتی ایجاد می‌کند و سنگینی در راه رفتن را از آنان می‌گیرد و ناخواسته حرکات بدنی نامناسبی را موجب می‌شود.

۴- پرهیز از حضور در محل‌های پر رفت و آمد

زنان مؤمن باید از تردد در مکانهای پر رفت و آمدی که آنها را در معرض دیدگان صدها فرد نامحرم و احياناً هرزه قرار می‌دهد، پرهیز کنند و سعی کنند در ساعات خلوت برای انجام کارهای ضروری از منزل خارج شوند. آنان باید از محل‌های پر ازدحام دوری کرده و از کنار پیاده‌رو حرکت کنند. حضرت امام صادق علیه السلام به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

«لیس للنساء من سروات الطریق شیء و لکنها تمشی فی جانب الحائط و الطریق»

یعنی: زنان از وسط خیابان عبور نکنند بلکه از کنار دیوار و یا از کنار سیر (کوچه‌ها) حرکت کنند.^۱

۵- پاسداری از دیدگان خود و نگاه دیگران

خداوند در قرآن می‌فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ یَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ یَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ»^۲

یعنی: ای رسول! به زنان با ایمان بگو چشمهای خود را فرو گیرند و از نگاه کردن به مردان نامحرم خودداری کنند و دامان خود را حفظ نمایند.

اساساً بسیاری از گناهان در نتیجه نگاه است و نگاه، تیری از تیرهای شیطان و وسیله‌ای برای انحراف و گمراهی است. وظیفه هر زن مسلمان این است که از حرکات تحریک‌زا پرهیزد و تا آنجا که می‌تواند از مواجهه و رویارویی غیر ضروری با نامحرم دوری کند. زنان و مردانی که در نهادها و ادارات و کارخانه‌ها و مؤسسات خصوصی و دولتی به کار مشغولند باید دقت بیشتری به این امور داشته باشند.

از این آیه استفاده می‌شود که چشم‌چرانی بر زنان نیز حرام است. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید:

نگاه به زنان بد حجاب آنان را به عمل خود تشویق می‌نماید. آنان از این که می‌بینند مورد توجه دیگران قرار گرفته‌اند، احساس رضایت می‌کنند. دین اسلام، مردان را از نگاه به نامحرم بازداشته است؛ زیرا زنان بی‌اعتقاد و بی‌مبالات، خطرهای فراوانی برای افراد با ایمان دارند و در حقیقت، شکارگاه و دامهای شیطان هستند.

بهترین ویژگی زنان، بدترین خصلتهای مردان است مانند کبر، ترس و بخل؛ زیرا اگر زن در برابر بیگانگان متکبر باشد، رام نخواهد شد و چنانچه بخیل باشد مال خود و شوهر را حفظ می‌کند و با صفت ترس، از هر چیزی واهمه دارد.^۱

نگاه به زنان نامحرم؛ وسیله گمراهی

نگاه به زنان بد حجاب آنان را به عمل خود تشویق می‌نماید. آنان از این که می‌بینند مورد توجه دیگران قرار گرفته‌اند، احساس رضایت می‌کنند. دین اسلام، مردان را از نگاه به نامحرم بازداشته است؛ زیرا زنان بی‌اعتقاد و بی‌مبالات، خطرهای فراوانی برای افراد با ایمان دارند و در حقیقت، شکارگاه و دامهای شیطان هستند. رسول گرامی اسلام می‌فرماید: «اوثق سلاح ابلیس النساء».^۲

یعنی: مطمئن‌ترین اسلحه برای شیطان، زنان هستند.

شیطان از دامهای گوناگونی برای گمراهی انسان استفاده می‌کند که از همه آنها مهمتر و کوبنده‌تر، زنان بی‌ایمان هستند؛ زنانی که خود را می‌آریند و به عشوه‌گری و طنازی می‌پردازند و در صدد دلربایی از افراد هستند، به آسانی در مأموریت شیطانی خود در برابر سست ایمانان موفق می‌شوند. بنابراین، شایسته است در صورت مواجهه با چنین زنانی، انسان خود را کنترل نموده و به راحتی اسیر چنین وسوسه‌های شیطانی نشود. کوچکترین ضعف و سستی در این راه خسارات جدی در پی خواهد داشت.

حضرت علی علیه السلام می‌فرماید:

«من اطلق طرفه کثر اسفه».^۳

یعنی: هر کس چشم خود را رها کند (کنترل نکند) تأسف و ناراحتی او زیاد می‌شود.

رسول گرامی اسلام درباره چشم‌چرانی می‌فرماید:

«لكلّ عضو حظّ من الزنا فالعين زناه النّظر».^۴

یعنی: برای هر عضوی بهره‌ای از زناست و زنا، چشم، نگاه بد (چشم‌چرانی) است.

در مقابل، در روایات دینی برای چشم‌پوشی از نگاه به زنان نامحرم ثوابهای فراوانی شمرده شده

است؛ چنان که امام صادق علیه السلام فرمودند:

«من نظر الی امرأة فرفع بصره الی السماء أو غمّض بصره لم یرتدّ الیه بصره حتی یزوّجه

من الحور العین».^۵

۱- نهج البلاغه، کلمات قصار، ش ۲۳۴.

۳- محمد محمدی ری‌شهری، پیشین، ج ۱۰، صص ۷۱-۷۲.

۴- محمد بن حسن حرّ عاملی، پیشین، ج ۱۴، ص ۱۳۸.

۵- محمد محمدی ری‌شهری، پیشین، ج ۱۰، ص ۷۸.

یعنی: کسی که نگاهش به زن بیگانه‌ای بیفتد و برای این که گناه نکند، دیده‌اش را به سوی آسمان بیندازد و یا آن را ببندد، خداوند همان لحظه، حورالعینی را به ازدواج او در آورد.

اگر انسان خداوند را ناظر رفتار خود ببیند و معتقد باشد که خداوند خیانت چشمها و خطورات پنهان دلها را می‌داند «يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ»^۱ و شاهد و ناظر اعمال ماست: (أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى). اگر در دل؛ نه در زبان به این باور برسد، در خلوت و جلوت با اختیاری که خداوند به او داده است، از چشم‌چرانی پرهیز می‌کند؛ همچنین از قادر ازلی می‌خواهد که هم‌اره او را حفظ کند؛ همانگونه که در مناجات شعبانیه آمده است:

«الهی لم یکن لی حول فانتقل به عن معصیتک الافی وقت ایقظتني لمحبتک.»^۲

یعنی: خدایا! قدرت دوری از معصیت را ندارم، مگر زمانی که محبت خودت را در دلم زنده و فروزان گردانی.

برخی از راهکارهای مبارزه با پوشش نامناسب

الف) تقویت باورهای دینی با احیای فرهنگ ناب اسلامی

اگر زنی دارای باوری قوی باشد شالوده‌ شخصیتی او نیز بر اساس همین باور شکل می‌گیرد؛ چنان که حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: «المرء بایمانه.» یعنی: شخصیت انسان در گرو باورهای اوست.^۳

آن حضرت در جای دیگر می‌فرمایند: «و المؤمن بعمله.» یعنی: و ایمان انسان در عمل او جلوه‌گر است.^۴

بنابراین، باید با تقویت پایه‌های دینی و باورهای اعتقادی، وسیله اعمال صالح را در زنان فراهم آوریم و این مسؤولیت بیش از همه بر عهده متولیان مذهبی و فرهنگی جامعه است.

ب) باطن‌گرایی و سیرت‌گرایی به جای صورت‌گرایی

فراخوانی زن مسلمان به ارزشهای اصیل دینی و فراهم نمودن تمهیدات لازم برای تقویت عملی و پرورش روح ایمان و تعهد وی، نقش مهمی در این زمینه دارد. آنچه در اسلام ارزش دارد شخصیت وجودی و عظمت روح بلند انسان است و تن و نمای فیزیکی انسان منزلت والایی ندارد. حضرت مسیح علیه السلام می‌فرماید:

یعنی: بحق برای شما می‌گویم: تن چه سودی دارد در صورتی که ظاهرش درست باشد و

درویش تباہ. بدنهای شما چه سودتان دهد که خوشتان دارد و دلهایتان تباہ باشد و سودی نبرید که پوست خود را پاک نگاه دارید و دلهای شما چرکین باشد.^۱

متأسفانه برخی از زنان در شرایط کنونی، حتی پوشش را نیز برای خودنمایی برمی‌گزینند. سخن تأمل‌برانگیز حضرت علی علیه السلام در این مورد، کاملاً گویاست:

«تظهر فی آخر الزمان و هو شر الازمنة نسوة کاسیات عاریات متبرجات من الدین خارجات و فی الفتن داخلات و للشهوات مائلات و الی اللذات مسرعات مستحلات للمحرمات و فی جهنم خالدات.»

یعنی: در آخر الزمان که بدترین زمانهاست، ظاهر می‌شوند زنان پوشیده‌ای که برهنه‌اند (لباس دارند اما به قدری نازک است که گویا نپوشیده‌اند) و از خانه با خودآرایی بیرون می‌آیند، اینان از دین خارجند و در فتنه‌ها داخل و به سوی شهوات تمایل دارند و به سوی لذات نفسانی در شتابند و حرامها را حلال می‌دانند و در دوزخ به عذاب ابدی گرفتار می‌آیند.^۲

ج) معرفی و شناساندن الگوهای زن مسلمان

انسان فطرتاً الگوگزین و اسوه‌پذیر است و دوست دارد ارزشهای باورمند خود را در چهره‌های مجسم دیده و همانندسازی کند. با وجود این امروزه زن مسلمان، آنچنان که باید با شخصیت‌های بزرگ تاریخ اسلام آشنا نشده تا دریابد که آنان چگونه با حضور توأم با وقار و متانت در جامعه اسلامی، شرافت و منزلت انسانی خویش را حفظ نمودند.

زن مسلمان با شناخت شیوه رفتاری زهرای مرضیه علیها السلام و زینب کبری و الگوبرداری از آن، بازیچه هوسها قرار نمی‌گیرد و عامل فسادگستری نمی‌شود و به حیات طیبه و پاکیزه می‌رسد:

«مَنْ عَمِلَ ضَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»^۳

یعنی: هر کس از مرد و زن که ایمان داشته باشد و عمل صالح انجام دهد، به او حیات پاکیزه می‌بخشیم و پاداش آنها را بهتر از اعمالی که انجام داده‌اند، خواهیم داد.

خداوند در این آیه، پاداش و ثواب را در برابر عمل صالح دانسته است؛ یعنی ملاک برتری، زن یا مرد بودن نیست، بلکه هر انسان مؤمنی که عمل صالحی انجام دهد، به او پاداش داده می‌شود و

۲- محمد بن حسن حرّ عاملی، پیشین، ص ۱۹.

۱- ابن شعبه حرّانی، تحف العقول، ص ۵۴۸.

۳- سوره نحل / ۹۷.

فرقی هم بین زن و مرد نیست. البته کسانی که دستورها و قوانین الهی را سرلوحه زندگی خود قرار می‌دهند در قرآن و احادیث از آنان، به نیکی یاد شده است.^۱

در این میان، پیروی از اسوه‌ها تأثیر بسزایی در رشد و تکامل آدمی دارد و چه اسوه‌ای بهتر از کسی که پیامبر گرامی اسلام درباره او می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لِيَغْضَبَ لَغَضْبِ فَاطِمَةَ وَيَرْضَى لِرِضَاهَا».^۲ یعنی: خداوند با غضب فاطمه علیها السلام غضبناک می‌شود و با رضایت او راضی می‌شود.

حضرت امام خمینی علیه السلام در خصوص جامعیت حضرت زهرا و الگو قرار دادن این بانوی فرشته خو می‌فرماید:

«تمام ابعادی که برای زن متصور است و برای یک انسان متصور است، در فاطمه زهرا علیها السلام جلوه کرده و بوده است. یک زن معمولی نبوده است؛ یک زن روحانی، یک زن ملکوتی، یک انسان به تمام معنا انسان، تمام مشخصه انسانی، تمام حقیقت زن، تمام حقیقت انسان، این زن معمولی نیست؛ این موجود ملکوتی است که در عالم، به صورت انسان ظاهر شده است بلکه موجود الهی جبروتی، در صورت یک زن ظاهر شده است. زنی که تمام خاصه‌های انبیا در او است. زنی که اگر مرد بود، نبی بود. زنی که اگر مرد بود، به جای رسول الله بود.»^۳

«جلوه‌های ملکوتی، جلوه‌های الهی، جلوه‌های جبروتی، جلوه‌های ملکی و ناسوتی هم در این موجود مجتمع است.»^۴

استاد شهید مرتضی مطهری نیز در تبیین عظمت و جامعیت حضرت زهرا علیها السلام می‌نویسد:

«در تاریخ اسلام، زنان قدیسه و عالی قدر فراوانند. کمتر مردی است به پایه خدیجه برسد و هیچ مردی جز پیغمبر صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام به پایه حضرت زهرا علیها السلام نمی‌رسد. حضرت زهرا علیها السلام بر فرزندان خود که امامند و بر پیغمبران غیر از خاتم الانبیا برتری دارد.»^۵

در مقایسه‌های کوتاه بین اسلام و سایر مذاهب و مکاتب درمی‌یابیم که زن در اسلام، ارزش و منزلت والایی دارد. حضرت امام علیه السلام در این باره می‌فرماید:

«آن قدر که اسلام به زن خدمت کرده است، خدا می‌داند که به مرد خدمت نکرده است.»^۶

اگر خداوند این اندازه برای زنان ارزش قائل است برای آن است که صلاح و فساد کشور بستگی

۱- ر.ک.: احزاب / ۳۵؛ حجرات / ۱۳؛ روم / ۲۱؛ قصص / ۷؛ آل عمران / ۴۵؛ تحریم / ۱۱.

۲- محمد محمدی ری‌شهری، میزان الحکمه، ج ۴، ص ۹۴.

۳- زن از دیدگاه امام خمینی علیه السلام، ص ۸۸

۴- همان، ص ۹۱.

۵- مرتضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، ص ۱۵۰.

۶- عرزن از دیدگاه امام خمینی علیه السلام، ص ۵.

اگر کانون خانواده، یک محیط آرام و دور از اضطراب و دلهره باشد، زمینه برای رشد و تربیت آینده‌سازان فراهم می‌آید و مسائلی چون طلاق، جنجال، اضطراب و دلهره باشد، زمینه برای رشد و تربیت آینده‌سازان فراهم می‌آید و مسائلی چون طلاق، جار و جنجال، اضطراب و بیماری‌های عصبی و روانی کاهش می‌یابد.

به صلاح و فساد خانواده دارد. اگر کانون خانواده، یک محیط آرام و دور از اضطراب و دلهره باشد، زمینه برای رشد و تربیت آینده‌سازان فراهم می‌آید و مسائلی چون طلاق، جار و جنجال، اضطراب و بیماری‌های عصبی و روانی کاهش می‌یابد. البته زنان به دو دسته صالح و ناصالح تقسیم می‌شوند که بین این دو دسته از جهت ارزش و منزلت، فاصله بسیار است؛ چنان که امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «لیس للمرأة خطر لا لصالحتهنّ و لا لطالحتهنّ فاما صالحتهنّ فلیس خطرها الذهب و الفضة هی خیر من الذهب و الفضة و اما طالحتهنّ فلیس خطرها التراب خیر منها»^۱

یعنی: برای زن، ارزش و هم‌اوردی نیست؛ نه برای صالح آنها و نه برای ناصالح آنان. زن خوب ارزشش، با طلا و نقره برابری نمی‌کند بلکه بهتر از طلا و نقره است اما زن بد، خاک نیز قیمت و بهای او نیست بلکه خاک بهتر از اوست.

د) توجه دادن به مسؤولیت انسان در برابر اعمال خویش

توجیهات غیروجیهی که از برخی بانوان غیرمتدین شنیده می‌شود (مانند: دلم می‌خواهد؛ آزادم؛ ربطی به دیگران ندارد) مردود است؛ زیرا در هیچ جای دنیا انجام هر کاری بر اساس خواهشهای نفسانی پذیرفته نیست. از آن گذشته، اگر جوان هرزه و لابلالی در برابر زنان همین حرف را بزند، در سایه آزادی این افراد، چه وضعیتی برای اینگونه از بانوان پیش خواهد آمد؟! توجیه «ربطی به دیگران ندارد.» هم با فلسفه وجوب امر به معروف و نهی از منکر نمی‌سازد؛ زیرا اگر یک یا چند عنصر مخرب به پیکره نظام اسلامی آسیب وارد کنند، وظیفه همگان است تا از سرایت آن آسیب، به جامعه پیشگیری کنند و او را ارشاد و راهنمایی و در صورت عدم پذیرش تنبیه نمایند.

توجیهات دیگری چون «این آقا مثل برادرم است.» یا «انسان باید دلش پاک باشد.» نیز پذیرفتنی نیست؛ زیرا در عین این‌که در یک جامعه اسلامی افراد خواهران و برادران دینی هستند اما باید مسائل مربوط به محرم و نامحرم رعایت شود. رعایت نکردن این امور، آسیب‌های جدی به همراه خواهد داشت. همچنین این توجیه که «این لباسها را به بازار نیاورند تا ما هم نخریم.» نیز نادرست است؛ زیرا صرف وجود این اجناس در بازار، از انسان سلب اختیار نمی‌کند؛ به علاوه، بسیاری از اشیای نامناسب دیگر هم در بازار موجود است که انسان نباید آنها را خریداری نماید.

تفکر «در جوانی مدپرستی و در پیری خداپرستی» هم بطلانش روشن است؛ زیرا خویشتن‌داری انسان از گناهان، در جوانی اجر و پاداش بیشتری دارد. از آن گذشته، چه تضمینی وجود دارد که فرصت توبه به انسان دست دهد. این توجیهات یاد شده از منظر عقل و شرع پذیرفته نیست.

خداوند در کتاب هدایت می‌فرماید:

«وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ»^۱

یعنی: در روز قیامت به آنها اجازه داده نمی‌شود تا عذر و بهانه بیاورند. در آن روز بر دهانها مهر زده می‌شود، اعضا و جوارح سخن می‌گویند^۲ و تمام اعمال آدمی ثبت و ضبط می‌شود. خداوند می‌فرماید:

«إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ»^۳

یعنی: بدرستی که ما تمام رفتار و کردار شما را نسخه‌برداری می‌کردیم. وقتی انسان، اعمال و رفتار خود را مانند فیلم حاضر ببیند، نمی‌تواند آن را انکار کند و شرمنده کردار و گفتار خویش خواهد بود. خداوند درباره مشاهده اعمال انسان در روز جزا می‌فرماید:

«يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُخَضَّرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْتَهَا وَبَيْتَهُ أَمَدًا بَعِيدًا»^۴

یعنی: در روز قیامت هر کس آنچه از کار نیک انجام داده حاضر می‌بیند و فرد گنهکار دوست دارد میان او و آنچه از اعمال بد انجام داده، فاصله زمانی زیادی باشد. گنهکاران با دیدن کارنامه اعمال خود مات و متحیر می‌مانند و می‌گویند:

«يَا وَيْلَتَنَا مَا لِهَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا خَاصِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا»^۵

یعنی: «ای وای بر ما! این چه کتابی است که هیچ عمل کوچک و بزرگی نیست، مگر این که آن را شماره کرده است.» و همه اعمال خود را حاضر می‌بینند و پروردگارت به احدی ظلم نمی‌کند. با بررسی آثار تمدنهای مختلف در می‌یابیم که حجاب از آداب و رسوم دیرینه تمدنهای بشری بوده است. نقوشی که از نیاکان به جا مانده، از احترام به حجاب در بیشتر قومها و ملتها حکایت می‌کند:

«در نقشهایی که از ایران باستان بر جای مانده، هیچ صورت زنی دیده نمی‌شود و ناامنی از ایشان نیز به نظر نمی‌رسد.»^۶

قرآن، به زنان مؤمن می‌آموزد که با پیروی از حکم پیامبر ﷺ پوششهای بلند (مانند چادر) بر خویش افکنند تا شناخته نشوند و مورد آزار قرار نگیرند: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِرِجَالِكُمْ وَتَنَائِكُمْ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ»^۷

حجاب، سدّی
در برابر امیال
هوس‌بازان است و
باعث روآوری
جوانان به ازدواج
می‌شود؛ چنان‌که
بی‌حجابی و
بی‌عفتی می‌تواند
سبب گریز جوانان
از ازدواج گردد.

از مجموع آیات و روایات اسلامی برمی‌آید که زن باید خود را از نامحرم پوشیده دارد و از هرگونه رفتار و سخن و لباسی که نظر نامحرم را جلب کند، پرهیزد تا کسانی که در قلبشان طمع وجود دارد، به او تمایل پیدا نکنند. امام باقر علیه السلام در هشدار می‌فرماید: سخن گفتن با زن نامحرم، از دامهای شیطان است.^۱

حجاب، سدّی در برابر امیال هوس‌بازان است و باعث روآوری جوانان به ازدواج می‌شود؛ چنان‌که بی‌حجابی و بی‌عفتی می‌تواند سبب گریز جوانان از ازدواج گردد.

حجاب موجب خشنودی خداوند است؛ زیرا زن، با حجاب، جلال خود را حفظ می‌کند و به راستی جمال و جلال زن در حجاب اوست. حجاب وسیله‌ای برای گسستن بندهای اسارت نفس و رهایی از آن است؛ حجاب نشانگر حیا و پاکی روح و روان زنان است و استقلال فرهنگی و دینی یک جامعه را به نمایش می‌گذارد و ایمان و اعتقاد زن را به خداوند نشان می‌دهد.

زن با حجاب، در تیررس هواهای نفسانی ناپاکان نیست؛ در نتیجه محبوب است و محبوب می‌ماند. زنان با حجاب چون مرواریدی در صدف عفافند که با ارزشند و گران‌بها. کوتاه سخن این که زنان با حجاب تنها بنده خداوند و سبب عزّت و سرافرازی خود و خانواده‌شان می‌باشند.

با این وصف، در عصری قرار گرفته‌ایم که در کلام غربیان، عصر برهنگی و آزادی جنسی نام گرفته است. غربیان و غرب‌باوران، بی‌حجابی را جزئی از حقوق آزادی زنان، به حساب می‌آورند. به همین جهت، سخن از حجاب برای آنان ناخوشایند و گاه به مثابه افسانه‌ای متعلق به زمانهای گذشته است.

به راستی کدامین راه برای زنان عزّت‌آفرین و شخصیت‌آور است: آیا اگر زنان مانند عروسکی بزک شده به جامعه بیایند و مردان هرزه به آنان چشم بدوزند و حرمت آنان را پایین آورند و زنان درگیر مسابقه خودنمایی شوند، شخصیت آنان حفظ می‌شود یا این که حرمت و احترام خود را در محیط خانواده حفظ کنند؟

اساساً پوشش زنان سبب می‌شود تمتعات جنسی منحصر در خانواده باشد؛ همچنین به حفظ و حراست از کیان اجتماعی و استفاده بهینه از نیروهای فعال آن کمک می‌کند. در مقابل، حضور زنان بی‌حجاب و بدحجاب دل مردان را سبب کرده و ایمانشان را می‌ریاید و چه بسا باعث رکود در فعالیتهای اجتماعی می‌شود.

به امید روزی که شاهد بازگشت عده‌ای از زنان و دختران جامعه اسلامی که از جاده حجاب بیرون رفته‌اند، باشیم. همانا حجاب، صدفی ارزنده است که گوهرهای عفاف را در خود جای می‌دهد و عزت دنیایی و کرامت عقبایی را به زنان مسلمان ارزانی می‌دارد. نوای شورانگیز آن شیر مرد بسیجی را حسن ختام این مقال می‌سازیم:

ای زن به تو از فاطمه این گونه پیام است   ارزنده‌ترین زینت زن حفظ حجاب است

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی